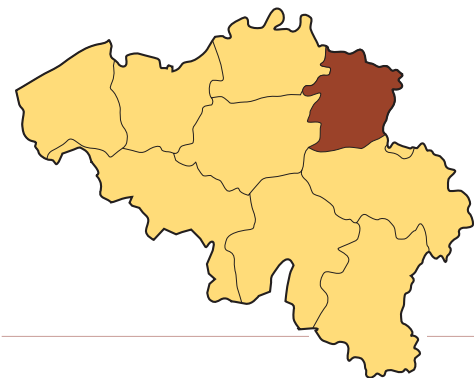

De diversiteit van de ondergrond zorgde door de jaren heen voor verschillen in de bedrijfsstructuur. Tegenwoordig situeert het grootste aantal melkveebedrijven zich midden en boven in Limburg.

'Waar is de tijd dat een veehouder voor het insemineren van een tochtige zwartbonte koe eerst moest belten naar het KI-station in Antwerpen?' Bijna mijmerend denkt Henri Gielen, actief in de inforaad, terug aan de opkomst van kunstmatige inseminatie. 'Dan werd het sperma op de trein gezet in Oostmalle. Die trein vertrok vervolgens naar As, waar de veehouder het sperma ging ophalen om het naar zijn bedrijf te brengen. Uiteindelijk kwam de inseminator daar langs om de koe met dat sperma te insemineren.' Ook Piet Van Hoef, destijds voorzitter van de provinciale KI-vereniging, herinnert zich die tijd. 'In één generatie is de fokkerij enorm veranderd. Wij kenden de start van de KI en hebben later ook de opkomst van ET meegemaakt.'

'Fokkerskranskes'

De oorspronkelijke roodbontpopulatie in Limburg was vroeger van hetzelfde type als het Nederlandse MRIJ-vee, dat een belangrijke rol speelde voor het contact met Nederlandse KI-verenigingen in de grensstreek en later ook met Duitsland. 'In de beginperiode van de fokkerij waren de zogenaamde "fokkerskranskes" opgericht', vertelt Paul Van Hoef, melkveehouder te Kinrooi. 'In navolging van de Nederlandse fokkerskranskes startten ook een paar Limburgse veehouders dergelijke initiatieven, die vervolgens uitdeinden over gans de provincie.' Het grote voordeel van deze vroege vorm van fokkerij-organisatie was de uitwisseling van kennis. 'Op die manier gingen onze veehouders naar Nederland en kwamen Nederlandse melkveehouders kennismaken met de Limburgse bedrijven.' Als gevolg van de grensoverschrijdende

Limburg in cijfers

melkkoeien in 2002: 39.367
 totaal aantal leden: 976
 melkcontrolekoeien in 2001: 19.661
 aantal leden melkcontrole: 332
 aantal leden vleesvee: 472
 gemiddelde 305-dagenproductie 2001:
 56 305 6918 4,25 3,37

Hoogste bedrijf 2002:

J. Geelen, Sint-Pietersvoeren
 95 4.08 346 10.285 4,01 3,39 761
 Hoogste producente 2002: Alida (v. onb.),
 Jean Geelen, Sint-Pietersvoeren
 7.02 413 15.261 4,70 3,39 1235
 Hoogstgepunte koe 2002:
 Jenny 101 (v. Reynold Jano), 92 punten
 van Michel Winters, Peer

contacten kwamen de Limburgse veehouders vroeg in contact met de Holsteinisatie. Ook Piet Van Hoef herinnert zich de eerste kruisingen nog. 'In de beginjaren van de Holsteinisatie gingen we met een aantal boeren naar Zwitserland om er de nationale prijsskamp te volgen. Op dat moment liepen daar dochters van Branderlea Citation Topper en Triple Threat. Jammergenoeg kon toen door de vastgelegde rasgrenzen geen sperma van die stieren in België ingezet worden.' De sterke indruk die de nafok had nagelaten zorgde er echter voor dat verschillende melkveehouders toch stiekem sperma meenamen richting België. De inzet van dit sperma bleek uiteindelijk een groot succes, wat zich ten huize Van Hoef uitte in de vorm van Branderleadochter Nortop, winnende koe op de NRM in 1992.

Het voormalige KI-centrum te Hasselt

Selectie, stamboek, specialisatie

Al vrij vroeg, in vergelijking tot de rest van de Vlaamse provincies, bestond in de provincie Limburg, zowel voor roodbont als voor witblauw, een foktechnische commissie. 'Voor witblauw bestond die commissie voor gans Limburg', illustreert Ludo Cuyx, lange tijd werkzaam in de structuren van de provinciale veeteeltvereniging en later als inspecteur vleesvee bij VRV. 'Eerst situeerde het witblauw zich vooral over het zuiden van de provincie. Toen het witblauw midden jaren tachtig als gevolg van de oprichting van het melkquotum een enorme opstoot kende, breidde het ras zich uit over gans de provincie. Ik herinner me zelfs nog dat de witblauwstamboekwerking in die tijd vertienvoudigde.' Desondanks bleef het zuiden van de provincie het zwaartepunt van de witblauwfokkerij behouden, terwijl de melkveehouderij steeds meer richting het noorden en midden van Limburg verhuisde. 'De bedrijven in het zuiden hebben nu een totaal verschillende bedrijfsstructuur dan in de rest van de provincie, wat deels te wijten is aan de diversiteit

Het roodbontras van België

In tegenstelling tot het rood- en witroodras zorgden niet de provinciegrenzen voor de afbakening van het fokkerijgebied bij het roodbontras. Zo omvatte het voornaamste fokgebied grote delen van de provincies Antwerpen en Limburg. Sedert de afschaffing van de officiële raszones ontstond ook buiten het hoofdgebied een zekere belangstelling voor het roodbontras.

In het verre verleden onderging het roodbontras dezelfde invloeden als alle andere veeslagen. Zo nam de aanvoer van vee vanuit Nederland in de tweede helft van de negentiende eeuw reusachtige vormen aan, deels onder invloed van de grote graancrisis van 1885-1895, die de doorbraak betekende van de rundveehouderij in de Kempen. Hierdoor verschoof de kern van de graanteelt naar ruwvoerteelt, wat mede door de evolutie van de uitbatingsfactoren de rundveehouderij in de hand werkte. Na de Eerste Wereldoorlog werd de invoer van vee steeds meer beperkt. Desondanks bleef de invoer van roodbonte fokstieren toegestaan, zodat het Nederlandse MRIJ-ras een ruime invloed had in de vorming van het roodbontras van België. De werkelijke verbetering van het exterieur van het roodbontras begon pas in 1904 toen dr. Emile Schoofs, als voorzitter van het Provinciaal Verbond van de Veekweeksyndicaten van Limburg, besloot om in verenigingsverband de eerste fokstier uit het Nederlandse Overijssel in te voeren. De resultaten van deze invoer waren

Ali 55, roodbonte kampioene op de Zuidshow in 1993

zeer bevredigend. Limburg beging toen echter de vergissing gedurende een aantal jaren niet verder op deze weg door te gaan. De provincie Antwerpen, meer bepaald de veehoudersbond Meersel-Dreef, hernam de invoer van roodbonte stieren in 1926, terwijl Minderhout volgde in 1927. Nu werd echter beroep gedaan op de Nederlandse veeverbeteringsorganisatie Land van Cuyck, dat sindsdien een grote opgang gemaakt had. De provincie Limburg hervatte even later ook opnieuw de invoer van fok-

stieren, maar dit keer vooral vanuit Nederlands Limburg. Na de Tweede Wereldoorlog werd in de zone van het roodbontras een rund gefokt dat beantwoordde aan de behoeften van de zeer kleine gemengde bedrijfjes die toen in de streek aanwezig waren. Sedertdien heeft de melkveehouderij in het verspreidingsgebied een snelle evolutie ondergaan, wat vandaag resulteert in de huidige zwartbonte en roodbonte Holsteinpopulatie.

van de bodemstructuur. Het Zuiden is immers voorzien van vruchtbare gronden die voor suikerbieten en granen kunnen dienen, maar ook voor fruitteelt en groenteteelt, terwijl de zandige

samenstelling van de bodems in het midden en bovenin de provincie Limburg beter past voor de teelt van ruwvoerders, wat mogelijkheden creëerde voor de melkveehouderij.'

De laatste twintig jaar was, net zoals in de overige provincies, vooral specialisatie typerend, zowel in de melkvee- als in de vleesveehouderij. 'Selectie en stamboekwerking lagen beide aan de basis van de specialisatie', vertelt Cuyx, aangevuld door Henri Gielen: 'Ook gras en maïs, de leveranciers van eiwit en energie, waren belangrijk bij de specialisatie van de melkveehouderij. De opkomst van maïs en van ligboxenstallen kan eigenlijk gezien worden als de start van de vooruitgang in de veehouderij.' 'Limburg was bovendien in veel zaken pionier', vervolgt Cuyx zijn verhaal. 'Zo

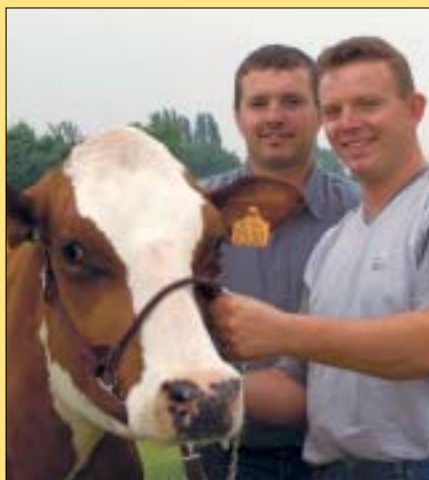
Door ligging en gemeenschappelijk ras nauwe contacten met Nederland

Innoverend Limburg

Roodbont geniet voorkeur in de stal van Jo en Luc Haesen uit Rotem

Het strikt afgebakende bedrijfsmanagement vormt het keurmerk op het melkveebedrijf van Jo (34) en Luc (31) Haesen uit het Limburgse Rotem, gelegen op een boogscheut van de Nederlandse grens. De oorspronkelijk volledig roodbonte MRIJ-veestapel moest in de loop van de jaren ook op dit bedrijf plaatsmaken voor zo'n honderd modernere Holsteins. 'Onze vader was er destijds meer voor te vinden om elk jaar een goed kalf te verkrijgen in plaats van op melk te gaan fokken. Daarom startte hij niet snel met inkruisen en hebben we stieren als Triple Threat en E-D Thor gemist', vertelt Luc, in tegenstelling tot zijn broer Jo, die zich vooral over de veldwerkzaamheden ontfert, meer de koeienboer op het bedrijf.

De wijziging van de bedrijfsleiding bracht vervolgens ook een aantal verschuivingen in het fokbeleid teweeg. In plaats van een meerwaarde te halen uit de kalveren kozen de broers voor een optimalisatie van het bedrijfsrendement via de verkoop van fokmateriaal. 'De basis van onze veestapel was gelegd met roodbonte stieren als Grietje's Prins, Rosan, Tirol, Joost 20's Jos en Bernarda's Prins.' Daarop werd ingekruist met namen als Alpenrex, Grashoek Halm en Zwarte Tulp, om vervolgens een definitieve stap richting Holstein te zetten met stieren uit de koefamilies van Shady Lawn Licorice en Lauduc Pekane Canon. Van deze laatste drukte vooral haar Valiant Tabzoon Granduc Capitol zijn stempel op dit bedrijf, wat vandaag zichtbaar is in de productielijsten van dochter Trelga (AV 86), die tot nu toe 77.093 kg melk produ-

De excellente Graskamp Wonder Wish aan de zijde van Jo en Luc Haesen

ceerde met 4,36% vet en 3,36% eiwit over een termijn van zeven lactaties. Ook haar dochter Taccota (v. Space) weet wat melk geven is en realiseerde onlangs een lijst van 14.734 kg melk met 3,89% vet en 3,34% eiwit in 364 dagen, goed voor een lactatiewaarde van 161.

Om een deel van de achterstand tegenover andere fokbedrijven die wel vroeg met de Holsteinisatietrein mee waren, in te halen, werken Jo en Luc al langer met embryo's. 'Zo kunnen we er ook op KI-basis bij blijven', haalt Luc aan. Een van de embryo-aankopen resulteerde in de fraaie Lightningdochter Graskamp Massia-Red, dochter van Apina Massia 14. 'Met een genetische index van 344 euro is ze op dit moment de meest beloftevolle pink in Vlaanderen', klinkt het niet geheel zonder

trots. 'Met haar lopen al verschillende contracten.' Ook een aangekochte Ferdinandpink uit Heide Sjoerdje 181 van Heide Holsteins wist KI-belangstelling op te wekken. Het Faberstierkalf van deze 85-puntenvaars verhuisde inmiddels naar de opfokstallen van CR Delta VRV. Daarmee was dit kalf één van de zeven stiertjes die het voorbije jaar naar binnen- of buitenlandse KI-stations vertrokken op Graskamp Holsteins.

Door de jaren heen sijnelde ook wat zwartbontbloed de stal binnen. In de toekomst zien de broers het liefst de kleur van de veestapel opnieuw wat meer richting roodbont verschuiven, dat vooral vanuit foktechnisch oogpunt. 'Bij roodbont kunnen we meedraaien aan de top en is het mogelijk om zo een meerwaarde creëren. Bij zwartbont is dat moeilijker omdat we daar meer Amerikaanse en Canadese bloedlijnen gebruikten, waardoor de indexen veel lager kwamen te liggen.' Toch vormt indexfokkerij geen doel op zich ten huize Haesen. 'Voor de stierkeuze selecteren we eerst op uiers en benen. Dan pas komt Inet. Aan een goede vet-eiwitverhouding hechten we ook veel belang. Zo zetten we nu vooral Stadel, Kian, Misty en Kollo in en de zwartbonte stieren Timer en Horst Harry voor het roodbontstiermoederprogramma.'

Het exterieur vormt zelfs het belangrijkste selectie criterium bij de beslissing om verder te fokken met een bepaalde koe familie. Zo werken Jo en Luc alleen met koeien die, los van hun productie, 83 punten of meer scoren voor exterieur. Alles beneden die grens kruisen ze consequent in met witblauwstieren of laten ze een embryo inplanten. 'Je moet uiteindelijk ook graag werken met de koeien in je melkput. Alleen door hoge eisen te stellen raak je snel vooruit,' vervolgt Luc, terwijl hij illustreert: 'De gemiddelde exterieurscore van 85,2 punten bij de fokkoeien is al een veel aardiger cijfer dan het stalgemiddelde van 83,7.'

Maar niet alleen wat de fokkerij betreft volgen de broers een strikte lijn, op het vlak van productie liggen hun eisen eveneens hoog. 'In het algemeen halen onze dieren niet de hoogste producties', klinkt het bij Luc over de melkproductie van 8820 kg melk met 4,21% vet en 3,37% eiwit over een totaal van 345 dagen. 'Eigenlijk is het veeleer een hard klimaat voor de koeien. Ze moeten het hier doen op een eenvoudig en goedkoop rantsoen dat is samengesteld uit tweederde maïs en éénderde gras, aangevuld met twee kg gerst van eigen teelt, één kg soja, de nodige mineralen en tot maximum vijf kg krachtvoer.' Zelfverzekerd besluiten ze: 'Hier is geen plaats voor verwennerij.'

Graskamp Spotty RF (v. Reynold Jano), 87 punten.
Productie: 5,03 304 11.030 4,57 3,25 LW 131

De invloed van Bernarda's Prins

Naast de witblauw- en zwartbontpopulatie lag het zwaartepunt in de melkveehouderij vooral bij het roodbonte MRIJ-type in Limburg. Een van de invloedrijkste stieren uit de roodbontgeschiedenis van deze provincie was de fokstier Bernarda's Prins, uit de stal van de fokkers Jan en Guy Aegten uit Bocholt. Als zoon van de roodbonte stier Grietje's Prins (v. Prins 2), van hetzelfde bedrijf afkomstig, en de 89 punten Branderlea Citation Topperdochter Bernarda 82, destijds nog nationaal kampioene in Brussel, wist dit kruisingsproduct zich in het begin

van de jaren negentig te profileren als een sterke eiwitverbeteraar.

De hoge gehaltevererving, samen met zijn sterke score voor benen, zorgde ervoor dat Bernarda's Prins ook buiten de provinciegrenzen breed werd ingezet. Daardoor vonden onder meer in Antwerpen en de zuidelijk gelegen Nederlandse provincies inseminaties met deze stier op het plaatselijke roodbonte melkvee of het MRIJ-vee plaats. Op die manier werden op Vlaamse bodem in totaal ongeveer 17.140 rietjes van de Grietje's Prinszoon ingezet.

Desondanks was Bernarda's Prins lang niet de enige fokstier die de roodbontfokkerij betekenisvol beïnvloedde. Hij was echter één van de laatste opvallende stieren in een rij met andere belangrijke namen zoals Frans (v. Julius), Rozan (v. Miena's Mars) en de uit Duitsland geïmporteerde Hofer (v. Thor), stieren die lange tijd voor de inzet van Bernarda's Prins toonaangevend waren voor de fokkerij in de provincie.

Bernarda's Prins, opmerkelijke eiwit- en beenverbeteraar

De vanuit Duitsland geïmporteerde Thorzoon Hofer

Henri Gielen: 'Start van de specialisatie in de melkveehouderij met de opkomst van maïs en ligboxenstallen'

was Limburg onder andere één van de eerste bij de invoering van een celgetalproject met dierziektebestrijding en was men hier wat melkcontrole betreft al vroeg voorstander van de constante staalname met behulp van een lepel omdat de steekegel niet meer naar behoren werkte bij de stijgende melkproductie van de dieren.'

Ook op andere vlakken was Limburg innovatief. 'Vrij vroeg raadden we de veehouders aan om het onderend van de veestapel in te kruisen met witblauwen. Om die reden testten we op eigen initiatief witte stieren van dit ras.'

Pionierende provincie

De oprichting van Haliba behoort tot de belangrijke gebeurtenissen op organisatorisch vlak. 'Het oorspronkelijke KI-station in Hasselt bood onderdak aan 35 stieren van beide rassen', begint Cuyx over deze evolutie. 'Langzamerhand groeide in Limburg het besef dat dit in de toekomst zo niet verder kon. In België bestonden op dat moment immers negen verschillende KI-stations.' Om economische redenen en om kwalitatief beter te kunnen worden, verenigden de provincies Limburg, Henegouwen en Brabant zich in de organisatie Haliba. Door de oprichting kwamen alle witblauwstieren in de KI-centra in Mons en Waver terecht, terwijl de roodbonte stieren verhuisden naar de provincie Antwerpen. In navolging van de oprichting van Haliba gingen de provincies Luik, Namen en Luxemburg met elkaar het samenwerkingsverband Linalux aan. 'De oprichting van Haliba bracht een enorme impuls teweeg voor de Limburgse witblauwfokker.'

Een andere belangrijke organisatorische wijziging was de toevoeging van de Voerstreek – een bij uitstek zwartbontgebied – aan de provincie Limburg in 1963. Wat

Ludo Cuyx: 'De oprichting van Haliba bracht een enorme impuls teweeg voor de Limburgse fokker'

veeverbetering betreft is men daar nog lange tijd met Luik blijven samenwerken. Op een gegeven moment volden de veehouders zich daar benadeeld, zodat in 1983 werd beslist dat Limburg ook voor hen zou instaan op het vlak van veeverbetering. Een beslissing die een hele polemiek met zich meebracht', klinkt het bij Cuyx. 'De provincie Luik is er steeds blijven komen, maar uiteindelijk gingen de vooruitstrevende Vlaamse boeren mee met VRV.'

Annelies Debergh